

Lietuvių nuostatos migracijos į Norvegiją atžvilgiu

PAULINA KUSAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Kultūrų studijų katedra, V. Putvinskio g. 23, 44243 Kaunas
El. paštas paulinakusaitė@alumni.vdu.lt

LAIMUTĖ ANGLICKIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Kultūrų studijų katedra, V. Putvinskio g. 23, 44243 Kaunas
El. paštas laimute.anglickiene@vdu.lt

Straipsnyje (1), remiantis 2021 m. Lietuvoje ir Norvegijoje atlikto empirinio tyrimo duomenimis, aptariamos lietuvių migracinės nuostatos Norvegijos atžvilgiu. Apklausos rezultatai padėjo išsiaiškinti esminius Lietuvoje ir Norvegijoje gyvenančių lietuvių požiūrio į Norvegiją skirtumus ir panašumus: kuo Norvegija yra patraukli lietuviams, kas skatina lietuvius emigruoti į Norvegiją, kas skatina lietuvius pasilikti gyventi Norvegijoje visam laikui, su kuo jiems asocijuojasi Norvegija, ar Norvegija yra gera vieta auginti vaikus ir pan.

Raktažodžiai: Norvegija, Norvegijos lietuviai, emigrantai, migracija, migracinės nuostatos

IVADAS

Pastaraisiais metais Norvegija yra viena populiariausių šalių, į kurią dirbti laikinai ar gyventi visam laikui renkasi nemažai lietuvių. Kadangi intensyvi migracija į šią šalį tęsiasi jau daugiau nei dešimtmetį, nenuostabu, kad ir tyrimų, kuriuose analizuojamos Norvegijoje gyvenančių lietuvių migracijos priežastys, jų adaptacijos ir integracijos procesai svetimose šalyje, atlikta nemažai [1; 2; 3; 4; 6; 11 ir kt.]. Šis tyrimas naujas tuo, kad jame atskleidžiama, kaip lietuviai vertina migraciją į Norvegiją, kaip požiūris į Norvegiją skiriasi tarp Norvegijoje ir Lietuvoje gyvenančių lietuvių. Atsakymai į šiuos klausimus yra aktualūs, nes jie parodo, ar ši Šiaurės šalis ir ateityje išliks patrauklia migracijos kryptimi mūsų šalies gyventojams.

Šio straipsnio *objektas* – lietuvių požiūris į emigraciją į Norvegiją. *Tikslas* – atskleisti lietuvių migracinės nuostatas Norvegijos atžvilgiu. Keliami uždaviniai: išanalizuoti Lietuvoje

-
- (1) Šis straipsnis yra straipsnio „Norvegijoje gyvenančių lietuvių migracinės nuostatos Norvegijos atžvilgiu“ tęsinys. Straipsnis parengtas Vytauto Didžiojo universitete 2021 m. apginto Paulinos Kusaitės humanitarinių mokslų srities regiono studijų krypties bakalauro darbo „Lietuvių nuostatos migracijos į Norvegiją atžvilgiu XXI a. pradžioje“ pagrindu (darbo vadovė – doc. dr. Laimutė Anglickienė) (Lituanistica, 2022, t. 68, Nr. 3 (129), p. 216–231).

gyvenančių lietuvių požiūrį į Norvegiją kaip emigracijos šalį bei palyginti Lietuvoje ir Norvegijoje gyvenančių lietuvių nuostatas.

Pagrindinis šio straipsnio šaltinis yra 2021 m. atliktas empirinis tyrimas Norvegijoje ir Lietuvoje. Tyrimas vykdytas 2021 m. vasario 9–28 dienomis internetu. Tyrimo dalyviams – Norvegijoje ir Lietuvoje gyvenantiems lietuviams – buvo pateiktos apklausų anketos. Kai kurie klausimai abiejose anketose sutapo, kiti buvo pritaikyti atsižvelgiant į respondentų gyvenamąją šalį. Anketos buvo paskelbtos interneto puslapyje *Apklausa.lt*, jomis dalytasi socialiniame tinklapyje „Facebook“ esančiose grupėse *Norvegijos Lietuviai – Oficialus, Gyvenu Norvegijoje, Drammeno lietuviai ir Bergeno lietuviai*. Iš viso tyrime dalyvavo 543 lietuviai, gyvenantys Norvegijoje (404) ir Lietuvoje (139). Visa surinkta medžiaga yra saugoma Vytauto Didžiojo universiteto Kultūrų studijų katedros Skandinavistikos duomenų rankraštyne (bylos numeris – VDU 36).

Rašant šį straipsnį naudoti interpretacinis, turinio analizės ir lyginamasis istorinis metodai.

PATEIKĖJŲ CHARAKTERISTIKA (2)

Pirmojoje klausimyno dalyje respondentų buvo prašoma užpildyti bendrus duomenis apie save. Tarp 139 apklaustųjų Lietuvoje buvo 121 (87,1 %) moteris ir 18 (12,9 %) vyrų. Klausimyną užpildę asmenys priklausė šešioms skirtingoms amžiaus kategorijoms. Aktyviausiai tyrime dalyvavo 21–30 metų amžiaus grupei priklausantys asmenys – jie užpildė 76 anketas (54,7 % visų apklaustųjų). Kitos amžiaus grupės pasiskirstė gana tolygiai: 16 (11,5 %) respondentų priklausė 51–60 metų amžiaus grupei, 15 (10,8 %) – 41–50 metų amžiaus grupei, 13 (9,4 %) – 31–40 metų amžiaus grupei, 12 (8,6 %) apklaustųjų buvo iki 20 metų amžiaus. Tyrime taip pat dalyvavo 7 (5 %) asmenys, vyresni nei 60 metų amžiaus.

Didžioji dalis apklaustųjų – 50 (36 %) – savo gyvenamąją vietą Lietuvoje įvardijo miestą, 34 (24,5 %) asmenys nurodė gyvenantys miestelyje, 28 (20,1 %) – kaime ir 27 (19,4 %) – didmiestyje. 67 (48,2 %) apklaustieji turi aukštąjį išsilavinimą, 43 (30,9 %) – vidurinį, 26 (18,7 %) – profesinį ir 3 (2,2 %) – pagrindinį.

LIETUVOS GYVENTOJŲ POŽIŪRIS Į EMIGRACIJĄ NORVEGIJOJE: TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Antrąją klausimyno dalį sudarė uždari klausimai, kuriuose respondentai turėjo pasirinkti jiems tinkamiausią atsakymą, ir atviri klausimai, kuriuose buvo prašoma išsakyti savo nuomonę tam tikrais klausimais. Sudarinėjant klausimyną, klausimai buvo formuluojami atsižvelgiant į dažniausiai žiniasklaidoje aprašomus ir nagrinėjamus klausimus bei jau įsigalėjusius stereotipus, susijusius su Norvegija ir Norvegijoje gyvenančių lietuvių situacijomis.

Siekiant išsiaiškinti apklausoje dalyvavusių respondentų ryšį su Norvegija, pradžioje buvo užduoti keli klausimai. Į klausimą, ar jie kada nors yra gyvenę Norvegijoje, ketvirtadalis respondentų (24,5 %) atsakė teigiamai, iš jų 14 (10,1 %) Norvegijoje gyveno iki vienerių metų, 9 (6,7 %) – daugiau nei 7 metus, 6 (4,3 %) – nuo 1 iki 3 metų ir 5 (3,6 %) – nuo 3 iki 7 metų. Visgi didžioji dalis apklaustųjų (75,5 %) nurodė niekada negyvenę Norvegijoje. Taip pat respondentų buvo klausama, ar jų aplinkoje yra į Norvegiją emigravusių žmonių. 80 respondentų atsakė turintys Norvegijoje gyvenančių draugų, dar 78 nurodė, kad Norvegijoje gyvena jų šeimos nariai arba artimi giminaičiai (kai kurie respondentai pažymėjo turintys ten gyvenančių ir artimųjų, ir draugų). Tik

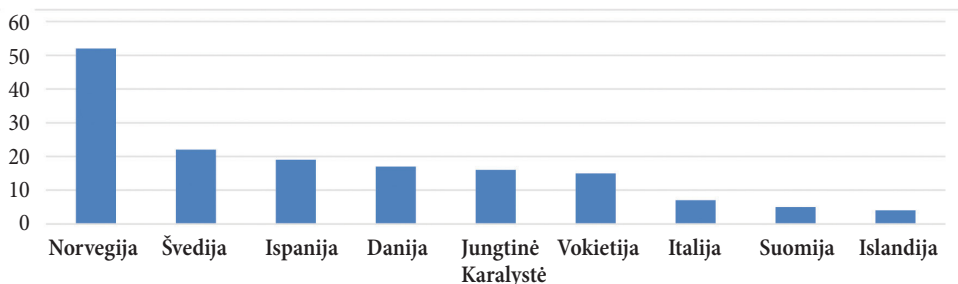
(2) Norvegijos lietuvių grupės respondentų išsami charakteristika pateikiama straipsnyje „Norvegijoje gyvenančių lietuvių migracinės nuostatos Norvegijos atžvilgiu“.

13 respondentų nurodė, kad jų artimoje aplinkoje nėra Norvegijoje gyvenančių lietuvių. Taigi net 92,4 % respondentų nurodė, kad savo artimoje aplinkoje turi Norvegijoje gyvenančių lietuvių. Tai iš tiesų yra labai didelis skaičius, kuris puikiai įrodo, kad lietuvių emigracija į Norvegiją yra labai didelė ir kad daugelis lietuvių vienaip ar kitaip yra paliesti emigracijos į šią šalį. Kartu tai reiškia, kad apklausoje dalyvavę respondentai gali turėti ir daugiau informacijos apie migrantų, gyvenančių šioje Skandinavijos šalyje, padėtį. Galima spėti, kad ten migravę giminaičiai ir draugai juos netgi netiesiogiai paskatino sudalyvauti apklausoje ir užpildyti anketą.

Norint sužinoti Lietuvoje gyvenančių respondentų nuomonę apie Norvegijos, kaip potencialios emigracijos šalies, patrauklumą, pirmiausia buvo siekiama išsiaiškinti, kokios apskritai yra jų nuostatos emigracijos atžvilgiu. Paklausti, ar kada nors yra mąstę apie emigraciją į užsienį, 59 % apklaustųjų nurodė, kad yra apie tai galvoję, 27,3 % – niekada negalvojo apie emigraciją, o dar 13,7 % respondentų atsakė, kad yra gyvenę emigracijoje, bet nusprendė grįžti į Lietuvą. Kaip galima matyti iš apklausos rezultatų, mintys apie emigraciją aplanko dažną lietuvi. Labiausiai apie galimybę emigruoti yra mąstę jaunimas – net 80,5 % apklaustųjų iki 30 metų yra galvoję apie emigraciją į užsienį. Vyresni nei 30 metų apklaustieji apie emigraciją mąsto rečiau – 41,1 % respondentų nurodė, kad yra galvoję apie galimybę emigruoti. Tai, kad jauni žmonės labiau yra linkę migruoti, gali būti paaiškinama tuo, kad jie yra liberalesnių pažiūrų, socialiai ir geografiškai mobilesni, imlesni pokyčiams [9, 219]. 2015 m. 58 % jaunimo iki 29 m. Lietuvoje mąstė arba planavo emigruoti [10, 112]. Taigi, palyginus 2015 m. ir šio 2021 m. atlikto tyrimo duomenis, matyti, kad emigracijos nuostatos netgi stiprėja.

Respondentų buvo paklausta, į kokias šalis jie norėtų išvykti, jei nuspręstų emigruoti iš Lietuvos. Respondentai galėjo įrašyti ne daugiau trijų šalių. Šalių įvairovė atsakymuose buvo labai didelė, buvo vardijamos ne tik Europos, bet ir kitų žemynų šalys. Visgi net 52 respondentai nurodė, kad emigracijai rinktųsi Norvegiją (žr. pav.).

Kaip galima matyti, tarp respondentų buvo populiarios ir kitos Šiaurės šalys, taip pat jau tradicinėmis lietuvių emigrantų traukos kryptimis laikomos Jungtinė Karalystė, Vokietija, Ispanija ir Italija. Mažesnė dalis respondentų nurodė, kad emigruotų į Prancūziją, Šveicariją, Airiją, Japoniją, JAV, Kanadą, Turkiją, Graikiją, Olandiją, Austriją, Braziliją, Belgiją, Australiją, Rusiją, Pietų Korėją ir kt. Oficialūs statistiniai duomenys rodo, kad Norvegija iš tiesų patenka į šalių, kurias lietuviai pasirenka migracijos kryptimis, TOP dešimtuką: 2019 m. ji buvo trečia pagal populiarumą emigracijos šalis, 2020 m. – penkta [5].

Pav. Šalys, į kurias norėtų emigruoti tyrimo dalyviai

Respondentų buvo paklausta, ar Norvegija jiems atrodo patraukli šalis emigracijai. Dauguma (67,6 %) apklaustųjų į šį klausimą atsakė teigiamai, 20,9 % respondentų pasisakė neturintys nuomonės ir 11,5 % nurodė, kad Norvegija jiems neatrodo patraukli emigracijos kryptis.

Dauguma tyrime dalyvavusių Lietuvos gyventojų nurodė, kad jiems Norvegija atrodo patraukli dėl ekonominių priežasčių. 36 % respondentų nurodė, kad ši šalis yra ekonomiškai išsivysčiusi ir saugi finansiškai, jiems atrodo patrauklus ten siūlomi darbo užmokesčiai ir aukštas pragyvenimo lygis, 19,4 % respondentų patinka Norvegijos gamta. Kiti nurodyti patrauklus aspektai – laisvė tarp žmonių, pagarba žmogui, susidaręs palankus įspūdis iš ten gyvenančių lietuvių pasakojimų, gerovės valstybės įvaizdis, socialinės garantijos. Kaip neigiamus aspektus Lietuvoje gyvenantys lietuviai įvardijo per šaltą klimatą, norvegų nenuoširdumą, brangų pragyvenimą, „vaikų atiminėjimą“, per didelį norvegų nacionalizmą, kalbą ir didelius mokesčius. Buvo ir tokių respondentų, kurie neturėjo tvirtos nuomonės dėl Norvegijos patrauklumo, todėl nurodė ir teigiamas, ir neigiamas šalies puses:

Sunku pasakyti. Iš vienos pusės, šalis gali traukti dėl didelių atlyginimų. Iš kitos pusės, manau, kad imigrantai bet kurioje šalyje nėra, jei taip galima sakyti, pageidaujami. Taip pat nenoriu dirbti „prasto“ darbo, o gerai apmokamą darbą, spėju, gali gauti tik gerai mokantys vietinę kalbą [13, 441];

Patraukli, nes labai graži gamta, nuostabūs kalnai bei ežerai, o nepatraukli, nes nelabai patinka klimatas [13, 421].

Respondentų buvo pasiteirauta, kas, jų nuomone, skatina lietuvius emigruoti į Norvegiją.

Anot jų, lietuvius emigruoti į Norvegiją labiausiai skatina geresnio gyvenimo siekis (25 %), dar 23,3 % kaip priežastį emigruoti nurodė mažus darbo užmokesčius Lietuvoje. Ne mažiau svarbi išvykimo priežastis yra Norvegijoje gyvenanti šeima ir draugai (12,4 %). Dar 11,8 % respondentų nurodė, kad lietuvius emigruoti į Norvegiją skatina valdžios pozicija ir žmonės, 9 % – noras siekti geresnės karjeros, 7,5 % – noras gyventi svečioje šalyje ir galimybė keliauti, 6 % – galimybė save realizuoti, 4,5 % – gera sveikatos priežiūros sistema. Respondentams buvo suteikta galimybė įrašyti ir savo atsakymą. Juos įrašė trys respondentai. Vieno iš jų nuomone, emigruoti lietuvius skatina prastas išsilavinimas, tačiau, kaip galima matyti iš anksčiau atliktų tyrimų, didžioji dalis emigrantų iš Lietuvos turi pakankamai gerą išsilavinimą. Šis požiūris, kad emigrantai dažniausiai yra tik prastą išsilavinimą turintys žmonės, yra vienas iš labiausiai vyraujančių stereotipų Lietuvoje, ne visai atitinkantis realybę.

Lietuvių taip pat paklausta, ar jie kada nors galvojo apie emigraciją į Norvegiją. Atsakymai pasiskirstė gana tolygiai: 41,7 % svarstė apie emigraciją į Norvegiją ir 58,3 % respondentų niekada negalvojo apie galimybę emigruoti į Norvegiją. Respondentų, galvojusių apie emigraciją į Norvegiją, buvo paklausta, kokios priežastys tai sąlygojo. Čia taip pat svarbiausios priežastys buvo ekonominės: 12 respondentų nurodė didesnę darbo užmokesčių Norvegijoje, 5 respondentai pasisakė, kad galvojo apie emigraciją dėl šeimos gerovės ir visaverčio gyvenimo, 6 respondentai – dėl galimybės užsidirbti ir susitaupyti, dar 6 respondentai nurodė, kad prie svarstymų emigruoti į Norvegiją prisidėjo tai, kad ten gyvena jų šeimos nariai. Kitos priežastys: draugų ir giminaičių atsiliepimai, noras pakeisti aplinką ir keliauti, geresnės perspektyvos.

Atsakymai į klausimą, kokie veiksniai, jų nuomone, skatina lietuvius pasilikti Norvegijoje visam laikui, pasiskirstė gana tolygiai: 24,5 % respondentų nurodė, kad lietuvių norą pasilikti Norvegijoje lemia puiki adaptacija Norvegijoje, 24,3 % – kad lietuviai lieka Norvegijoje

dėl geros ekonominės padėties šalyje, 23,8 % įvardijo turimą gerą darbą, 17,3 % – geras socialines garantijas, 8,9 % – draugišką aplinką emigrantams. Taip pat respondentai pateikė ir savo atsakymus:

Susikūrė pagrindą ir bijo, kad kitur tektų tą pagrindą kurti iš naujo [13, 537];

Neigiamas požiūris į gimtinę, valdžią, kartais yra ieškoma lengvesnio kelio, „lengvesnių pinigų“ [13, 417].

Į klausimą, ar prie lietuvių emigracijos prisideda patriotizmo stoka, 56,1 % apklaustųjų nesutiko su šiuo teiginiu, 31,7 % nurodė, kad jiems sunku pasakyti, ir tik 12,2 % pritarė, kad lietuvius emigruoti skatina patriotizmo stoka.

Lietuvoje gyvenančių lietuvių taip pat buvo paklausta, kokias asociacijas jiems kelia Norvegija. Populiariausi variantai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Su Norvegija susijusios asociacijos

Asociacija	Respondentų skaičius	Asociacija	Respondentų skaičius
Kalnai	23	Vikingai	3
Gamta	17	Pinigai	3
Žuvis / žuvų fabrikas	10	Lietuviai	3
Dideli atlyginimai	9	Šiaurė	3
Vėsus klimatas / šaltis	8	Emigrantai	3
Vaikų teisių apsauga	5	Saugi šalis	3
Fiordai	4	Grozis	3
Socialinės garantijos	4	Ekonominis išsivystymas	3
Sniegas	4	Ekonominis stabilumas	3

Lietuvoje gyvenantiems lietuviams labiausiai Norvegija asocijuojasi su išskirtine gamta (ypač kalnais) ir dideliais atlyginimais. Vis dėlto atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad didesnei daliai Lietuvoje gyvenančių lietuvių Norvegija taip pat asocijuojasi su stereotipiškai įsivaizduojamu emigrantų darbo pobūdžiu – žuvimis ir jų fabrikais (t. y. nekvalifikuotu ir sunkiu darbu) bei su kitais daugiau neigiamai vertinamais dalykais – vėsiu klimatu, griežta vaikų teisių apsauga. Kitos pavienės respondentų išvardytos asociacijos buvo susiję su ekonominiais rodikliais ir darbine veikla (gerovės valstybė, gera sveikatos sistema, darbas statybose, nafta), socialiniais rodikliais ar žmonių tarpusavio santykiais (pavyzdžiui, tokios asociacijos kaip socialinės garantijos, saugi šalis, patriotizmas, sąžiningumas, ramūs žmonės ir pan.).

Paklausus Lietuvoje gyvenančių lietuvių, ar Norvegija jiems atrodo gera šalis auginti vaikus, 36,7 % sutiko su tuo, kad Norvegija yra gera šalis auginti vaikus, 36 % neturėjo tvirtos nuomonės, 27,3 % respondentų mano, kad Norvegija nėra gera šalis auginti vaikus.

Didžioji dalis Lietuvoje gyvenančių lietuvių (66,2 %) yra linkę manyti, kad pagrindinė lietuvių emigracijos priežastis yra ta, kad jiems sunku susirasti darbą Lietuvoje. 29,5 % apklaustųjų mano, kad lietuviai emigruoja dėl kitų priežasčių, 4,3 % respondentų nurodė nežinantys atsakymo į šį klausimą.

Į klausimą, ar jie mano, kad Norvegijoje gyvenantys lietuviai jaučiasi saugiau, nes ten gyvena ir daug kitų lietuvių, didžioji dalis Lietuvoje gyvenančių lietuvių (45,3 %) nurodė

sutinkantys su šiuo teiginiu, 32,4 % respondentų nurodė, kad jiems sunku pasakyti, o 22,3 % nesutiko su šiuo teiginiu.

NORVEGIJOJE IR LIETUVOJE GYVENANČIŲ LIETUVIŲ POŽIŪRIO Į NORVEGIJĄ SKIRTUMAI IR PANAŠUMAI

2021 m. atlikta respondentų apklausa Norvegijoje ir Lietuvoje atskleidė, kad tarp šiose šalyse gyvenančių lietuvių požiūris į Norvegiją turi ir panašumų, ir skirtumų. Juos galima analizuoti pagal kelis toliau išskirtus aspektus.

Lietuvių artima aplinka Norvegijoje. Kaip galima matyti iš abiejų grupių apklausų rezultatų, didžioji dalis respondentų savo artimoje aplinkoje turi ten gyvenančių artimųjų ar draugų. 94,9 % Norvegijoje gyvenančių lietuvių nurodė, kad jie ten gyvena su šeimomis, giminaičiais, draugais. Panašius rezultatus pateikia ir Lietuvoje gyvenantys respondentai – 92,4 % apklaustų lietuvių Lietuvoje taip pat turi draugų ar giminaičių / šeimos narių, gyvenančių Norvegijoje. Taigi lietuvių emigracija į Norvegiją yra tikrai didelė, ir tai puikiai iliustruoja šie skaičiai. Remiantis apklausos rezultatais, galima sakyti, kad lietuviai Norvegijoje yra sukūrę tam tikrus migrantų tinklus, kurie veikia kaip viena iš migraciją į šią šalį skatinančių priežasčių.

Norvegijos patrauklumas lietuviams. Siekiant įvertinti Norvegijos patrauklumą respondentams, Norvegijoje gyvenančių lietuvių buvo klausama, kodėl Norvegija jiems pasirodė patraukli šalis emigracijai, o Lietuvoje gyvenantiems lietuviams buvo pateikta daugiau klausimų, kurie padėtų suprasti, ar Norvegija jiems atrodo patraukli šalis emigracijai, ar ne. Atlikto tyrimo duomenimis, Lietuvoje gyvenantiems lietuviams Norvegija iš esmės atrodo patraukli šalis emigracijai – 67,6 % respondentų į klausimą, ar Norvegija jiems atrodo patraukli šalis emigracijai, atsakė teigiamai, dar 41,7 % apklaustųjų yra svarstę apie emigraciją būtent į Norvegiją. Taigi Lietuvoje gyvenantys lietuviai Norvegiją, kaip potencialią emigracijos šalį, vertina teigiamai.

Pati didžiausia Norvegijoje gyvenančių lietuvių dalis nurodė, kad Norvegija jiems pasirodė patraukli dėl ekonominių priežasčių – didelių atlyginimų, aukšto pragyvenimo lygio, stabilių pajamų, išsivysčiusios ekonomikos, socialinių garantijų, darbo sąlygų. Antra Norvegijos patrauklumo priežastis – ten jau gyvenantys artimieji, trečia – nuostabi Norvegijos gamta. Norvegijoje gyvenantiems lietuviams taip pat patinka nedidelis atstumas nuo Lietuvos, požiūris į žmones, nemokamos studijos, gera aplinka vaikų auginimui, galimybės tobulėti, tolerancija. Lietuvoje gyvenantiems respondentams Norvegija taip pat atrodo patraukliausia dėl tų pačių ekonominių aspektų – jiems patrauklūs siūlomi darbo užmokesčiai, aukštas pragyvenimo lygis, socialinės garantijos, tai, kad šalis yra ekonomiškai išsivysčiusi ir saugi. Kaip antrą patraukliausią aspektą Lietuvoje gyvenantys lietuviai įvardijo Norvegijos gamtą. Kiti jiems patrauklūs aspektai: laisvė tarp žmonių, pagarba žmogui, susidaręs palankus įspūdis iš ten gyvenančių lietuvių pasakojimų, gerovės valstybė. Taigi iš esmės tiek jau Norvegijoje gyvenantiems lietuviams, tiek gyvenantiems Lietuvoje, Norvegija patinka dėl tų pačių priežasčių. Svarbiausias patrauklumo aspektas, tiek tarp Norvegijoje, tiek tarp Lietuvoje gyvenančių respondentų, – ekonominis, taip pat lietuviams patinka Norvegijos gamta.

Norvegijos nepatrauklumas lietuviams. Norint išsiaiškinti, ar Norvegijoje gyvenantiems lietuviams ši šalis vis dar atrodo patraukli, jų buvo paklausta, ar jie vis tiek emigruotų į Norvegiją, jei dabar galėtų rinktis šalį emigracijai. Didžioji dalis nurodė, kad vis tiek emigruotų į Norvegiją, tačiau 15,6 % respondentų teigė, kad emigracijai dabar

pasirinktų kitą šalį, ir kaip priežastį nurodė per šaltą klimatą, norvegų šaltumą, uždarumą ir emigrantų nepriėmimą; dalis pasisakė, kad visai nebūtų emigravę ir dabar norėtų grįžti į Lietuvą. Labai panašus procentas (11,5 %) tyrime dalyvavusių respondentų iš Lietuvos nurodė, kad Norvegija jiems neatrodo patraukli šalis emigracijai ir kaip priežastį taip pat įvardijo per šaltą Norvegijos klimatą, norvegų nenuoširdumą, per didelį jų nacionalizmą.

Lietuvoje gyvenantys respondentai paminėjo ir kitas Norvegijos nepatrauklumo priežastis, kurių neįvardijo Norvegijoje gyvenantys lietuviai, – brangų pragyvenimą, didelius mokesčius, vaikų atimtinumą ir kalbą (t. y. būtinybę mokėti vietinę kalbą). Taigi tiek jau Norvegijoje gyvenantiems lietuviams, tiek Lietuvoje gyvenantiems lietuviams Norvegija neatrodo patraukli dėl panašių priežasčių, tačiau Lietuvoje gyvenantys lietuviai nurodo kur kas daugiau nepatrauklių aspektų. Galima daryti prielaidą, kad to priežastis yra tam tikri susidarę stereotipai apie Norvegiją, prie kurių susiformavimo per pastaruosius dešimtmečius prisidėjo ir lietuvių žiniasklaida.

Kas skatina lietuvius emigruoti į Norvegiją? Remiantis Norvegijoje ir Lietuvoje gyvenančių lietuvių apklausos rezultatais, galima išskirti dvi priežastis, labiausiai skatinančias lietuvius emigruoti būtent į Norvegiją, – tai geresnio gyvenimo siekis ir maži darbo užmokesčiai Lietuvoje. Atsakymų pasiskirstymas pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė. Veiksniai, skatinantys emigruoti į Norvegiją

	Norvegijoje atlikto tyrimo rezultatai		Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai	
1.	Geresnio gyvenimo siekis	24,1 %	Geresnio gyvenimo siekis	25 %
2.	Maži darbo užmokesčiai Lietuvoje	22,9 %	Maži darbo užmokesčiai Lietuvoje	23,3 %
3.	Valdžios požiūris į žmones	16,5 %	Šeima ir draugai, gyvenantys Norvegijoje	12,4 %
4.	Šeima ir draugai, gyvenantys Norvegijoje	9,3 %	Valdžios požiūris į žmones	11,8 %
5.	Galimybė save realizuoti	7,3 %	Noras siekti geresnės karjeros	9 %
6.	Noras siekti geresnės karjeros	6,5 %	Noras gyventi svečioje šalyje ir galimybė keliauti	7,5 %
7.	Noras gyventi svečioje šalyje ir galimybė keliauti	6,5 %	Galimybė save realizuoti	6 %
8.	Gera sveikatos priežiūros sistema	4,8 %	Gera sveikatos priežiūros sistema	4,5 %
9.	Kita	2 %	Kita	0,6 %

Kaip trečią svarbiausią emigraciją skatinantį veiksnių Norvegijoje gyvenantys lietuviai įvardijo valdžios požiūrį į žmones, tačiau tarp Lietuvoje gyvenančių lietuvių šis aspektas liko ketvirtoje vietoje. Norvegijoje gyvenantys lietuviai yra labiau linkę manyti, kad emigraciją skatina galimybė save realizuoti, tačiau Lietuvoje gyvenantiems lietuviams ši priežastis neatrodo tokia svari. Didesnė Lietuvoje gyvenančių lietuvių dalis yra linkusi manyti, kad lietuvius emigruoti į Norvegiją skatina noras siekti geresnės karjeros ar Norvegijoje gyvenantys artimieji. Kaip galima matyti, tiek Norvegijoje, tiek Lietuvoje gyvenantys respondentai mažiausiai yra linkę sutikti su tuo, kad emigraciją į Norvegiją skatina noras gyventi svečioje šalyje ar gera sveikatos priežiūros sistema. Visgi nesunkiai galime pastebėti, kad 3–8 vietoje likusios priežastys tarp abiejų grupių neturi labai didelių statistinių skirtumų.

Kas skatina lietuvius pasilikti Norvegijoje visam laikui? Tiek Norvegijoje, tiek Lietuvoje gyvenantys lietuviai įvardijo tuos pačius svarbiausius aspektus, skatinančius pasilikti Norvegijoje, abiejų grupių respondentų atsakymai skiriasi labai nežymiai (3 lentelė).

3 lentelė. Veiksniai, skatinantys pasilikti Norvegijoje visam laikui

	Norvegijoje atlikto tyrimo rezultatai		Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai	
1.	Gera ekonominė padėtis Norvegijoje	24,5 %	Sugebėjimas puikiai adaptuotis	24,5 %
2.	Sugebėjimas puikiai adaptuotis	23,6 %	Gera ekonominė padėtis Norvegijoje	24,3 %
3.	Geros socialinės garantijos	21,5 %	Turimas geras darbas	23,8 %
4.	Turimas geras darbas	20,9 %	Geros socialinės garantijos	17,3 %
5.	Draugiška aplinka emigrantams	7 %	Draugiška aplinka emigrantams	8,9 %
6.	Kita	2,5 %	Kita	1,2 %

Lietuvoje gyvenantys lietuviai yra linkę galvoti, kad lietuviai pasilieka Norvegijoje dėl turimo gero darbo, tačiau didesnė dalis Norvegijoje gyvenančių lietuvių labiau pabrėžia geras socialines garantijas Norvegijoje nei turimą gerą darbą. Kaip galima matyti iš rezultatų, mažiausia dalis tiek Norvegijoje, tiek Lietuvoje apklaustų lietuvių mano, kad lietuvių pasilikimą Norvegijoje lemia tai, kad Norvegija yra draugiška šalis emigrantams.

Ar lietuviai, emigruodami į Norvegiją, jaučiasi saugiau dėl to, kad ten gyvena ir kiti lietuviai? Didžioji dalis apklaustųjų (65,1 %) Norvegijoje nurodė, kad nesijaučia saugesni dėl to, kad Norvegijoje gyvena ir kitų lietuvių, tačiau didžioji dalis (45,3 %) Lietuvoje gyvenančių lietuvių mano, kad lietuviai turėtų jaustis saugesni, emigruodami į Norvegiją, nes ten gyvena ir kiti lietuviai. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad tik atvykę į emigracijos šalį lietuviai dažnai įsilieja į ten gyvuojančias lietuvių bendruomenes, tačiau ilgainiui vis labiau atsiskiria nuo ten gyvenančių lietuvių, stengiasi adaptuotis naujoje šalyje ir pradeda daugiau bendrauti su norvegais ar kitais migrantais.

Pagrindinė emigracijos priežastis – sunkiai susirandamas darbas Lietuvoje? Nors klausimu buvo keliamą prielaidą, kad emigruoti iš Lietuvos skatina gerai apmokamo darbo trūkumas, visgi didžioji dalis Norvegijoje jau gyvenančių lietuvių nurodė, kad iš Lietuvos emigravo dėl kitų priežasčių, ir tik 17,3 % nurodė, kad jų emigracijos priežastis buvo ta, kad Lietuvoje jiems buvo sunku susirasti darbą. Lietuvoje gyvenančių respondentų didžioji dalis (66,2 %) įvardijo, kad būtent tai skatina lietuvius emigruoti į Norvegiją. Toks atsakymų skirtumas taip pat liudija tam tikrą stereotipą – lietuviai dažnai galvoja, kad žmonės emigruoja tik dėl to, kad nesugeba susirasti darbo Lietuvoje.

Ar patriotizmo stoka skatina emigraciją? Tai buvo provokuojantis apklausos klausimas. Kaip žinoma, gyvenimas emigracijoje dažnai gali būti iššūkis patriotizmui ir tautinės savivarbos jausmo puoselėjimui [8, 37]. Visgi didžiausia dalis apklaustųjų (73,8 %) Norvegijoje nesutiko su teiginiu, kad emigruoti skatina patriotizmo stoka, 19,8 % nurodė, kad jiems sunku pasakyti, ir tik 6,4 % apklaustųjų pripažino, kad prie jų emigracijos galėjo prisidėti patriotizmo stoka. Lietuvoje gyvenantys respondentai taip pat nemano, kad emigruoti skatina patriotizmo stoka – 56,1 % apklaustųjų nesutiko su šiuo teiginiu, 31,7 % respondentų buvo sunku pasakyti ir tik 12,2 % Lietuvoje gyvenančių lietuvių mano, kad prie emigracijos prisideda patriotizmo stoka. Jolantos Kuznecovienės atliktas tyrimas atskleidė, kad lietuviai nėra linkę smerkti jau emigravusių tautiečių ir pateisina emigraciją susiklosčiusiomis aplinkybėmis [7, 93]. J. Kuznecovienės tyrime viena informantė išsakė nuomonę,

kad emigravusį asmenį galima laikyti nutautėjusiu tik tuo atveju, kai jis savo santykį su tėvyne sutapatina su materialiaja gyvenimo puse, kito informanto nuomone, nulietuvėjęs asmuo yra tas, kuris nebejučia jokio ryšio su savo gimtąja žeme [7, 96]. Taigi emigracija kartais yra suprantama kaip priverstinis žingsnis ir ji lietuviams nereiškia patriotizmo stokos ar nutautėjimo.

Asociacijos, kurias kelia Norvegija. Tiek Norvegijoje, tiek Lietuvoje gyvenantiems lietuviams Norvegija labiausiai asocijuojasi su gražia gamta, tačiau kiti atsakymai tarp Norvegijoje ir Lietuvoje gyvenančių lietuvių išsiskyrė. Norvegijoje gyvenantiems lietuviams ši šalis daugiau asocijuojasi su teigiamais dalykais, tokiais kaip ramybė, stabilumas, saugumas ir pan., o kaip neigiamos asociacijos dažniausiai buvo įvardytas vėsus klimatas, nuobodumas, žmonių šaltumas. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, didesnei daliai Lietuvoje gyvenančių lietuvių Norvegija asocijuojasi su žemos kvalifikacijos darbu, vėsiu klimatu. Lietuvoje gyvenantys lietuviai (3,6 %) dažniau mini ir griežtą vaikų teisių apsaugą nei Norvegijoje gyvenantys lietuviai (0,49 %). Iš gautų rezultatų matyti, kad Lietuvoje gyvenančių lietuvių asociacijos yra labiau stereotipinės, suformuotos aplinkos ir žiniasklaidos, tad jos turi labiau neigiamą atspalvį, o Norvegijoje gyvenantys lietuviai yra linkę pateikti labiau teigiamas asociacijas apie Norvegiją, kurios išryškėja lyginant dvi valstybes – paliktąją Lietuvą ir naujai atrastąją Norvegiją.

Vaikų auginimo sąlygos Norvegijoje. Vaikų tema Norvegijoje yra labai jautri. Daugelis lietuvių yra girdėję įvairių istorijų, susijusių su vaikų „atiminėjimu“ Norvegijoje. Norvegija pasižymi griežta vaikų apsaugos politika, todėl Lietuvos žiniasklaidoje ne kartą buvo aptariami įvykiai, susiję su lietuvių migrantų šeimomis ir jų vaikų priežiūra Norvegijoje, kurie sukėlė tikrą ažiotažą visuomenėje [11, 126]. Viena iš dažniausiai lietuvių linksniuojamų Norvegijos institucijų – *Barnevernet*, kuri yra atsakinga už socialinės vaikų gerovės sistemos funkcijų vykdymą šalyje. Tiek Norvegijos, tiek Lietuvos žiniasklaidoje šeimos, atsidūrusios *Barnevernet* akiratyje, vaizduojamos kaip šios tarnybos aukos, ir manipuliuojant faktais stengiamasi skaitytoją nuteikti neigiamai *Barnevernet* atžvilgiu [12, 48–49].

Paklausus Norvegijoje ir Lietuvoje gyvenančių lietuvių, ar Norvegija jiems atrodo gera šalis auginti vaikus, abiejų respondentų grupių nuomonės ryškiai išsiskyrė (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Nuomonės dėl vaikų auginimo Norvegijoje

Galimi atsakymai	Norvegijoje atlikto tyrimo rezultatai	Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai
Norvegija yra gera šalis auginti vaikus	74,3 %	36,7 %
Neturi nuomonės	16,8 %	36 %
Nėra gera šalis auginti vaikus	8,9 %	27,3 %

Iš rezultatų matyti, kad Lietuvoje gyvenantys lietuviai turi daug prastesnę nuomonę apie vaikų auginimo sąlygas Norvegijoje nei lietuviai, gyvenantys Norvegijoje. Šiuos rezultatus patvirtina ir tai, kad prie Norvegijos nepatrauklumo Lietuvoje gyvenantys lietuviai įvardijo vaikų atiminėjimą, taip pat Lietuvoje gyvenantiems lietuviams Norvegija kur kas labiau asocijuojasi su vaikų teisių apsauga ir vaikų atiminėjimu nei Norvegijoje gyvenantiems lietuviams. Ankstesni tyrimai atskleidžia, kad prie tokio požiūrio nemažai prisideda ir žiniasklaida, kuri dažnai neigiamai aprašo lietuvių emigrantų šeimų patirtį su *Barnevernet* tarnyba Norvegijoje.

IŠVADOS

1. Atlikus tyrimą buvo nustatyta, kad Norvegijoje gyvenančių lietuvių nuomonė apie šią šalį kai kuriais klausimais yra geresnė nei Lietuvoje gyvenančių lietuvių:

– Norvegijoje gyvenantiems lietuviams ši šalis dažniau asocijuojasi su teigiamais dalykais, tokiais kaip ramybė, stabilumas ar saugumas, ir neigiamų asociacijų jie pateikia labai nedaug. Lietuvoje gyvenantys lietuviai yra linkę pateikti daugiau neigiamą atspalvį turinčių asociacijų, pvz., nekvalifikuotas darbas ar vaikų atiminėjimas (t. y. akcentuojama, kad vaikų apsaugos tarnybos griežtai vertina įvairius vaikų teisių pažeidimus). Tiek Norvegijoje, tiek Lietuvoje gyvenantiems lietuviams Norvegija atrodo nepatraukli dėl tų pačių priežasčių – vėsaus klimato, norvegų šaltumo / nenuoširdumo, tačiau Norvegijoje gyvenantys lietuviai yra linkę pateikti kur kas mažiau nepatrauklumą sąlygojančių aspektų nei Lietuvoje gyvenantys lietuviai.

– Norvegijoje gyvenantys lietuviai turi geresnę nuomonę ir apie vaikų auginimą Norvegijoje, palyginti su Lietuvoje gyvenančiais lietuviais. Absoliuti dauguma Norvegijoje gyvenančių lietuvių mano, kad Norvegija yra gera šalis auginti vaikus, ir kaip vieną pagrindinių priežasčių, lemiančių jų pasilikimą Norvegijoje visam laikui, įvardija vaikus, kurie savo ateitį sieja su šia šalimi.

– Galima daryti prielaidą, kad prastesnis Lietuvoje gyvenančių lietuvių požiūris apie Norvegiją kai kuriais klausimais yra sąlygotas įvairiausių stereotipų, kuriuos per daug metų suformavo Lietuvos žiniasklaida, neigiamai rašanti Norvegijoje gyvenančių lietuvių klausimais.

2. Kai kuriais klausimais Lietuvoje ir Norvegijoje gyvenantys lietuviai turėjo labai panašią nuomonę. Abiejose šalyse gyvenantiems lietuviams Norvegija atrodo patraukli dėl tų pačių ekonominių aspektų – juos vilioja geresnis atlyginimas, galimybė užsidirbti ir pagerinti savo ekonominę padėtį. Kaip vieną iš svarbiausių patrauklumo aspektų abi lietuvių grupės nurodo ir gražią Norvegijos gamtą.

Abiejose šalyse gyvenantys lietuviai labiausiai yra linkę manyti, kad svarbiausi veiksniai, sąlygojantys migraciją į Norvegiją, yra geresnio gyvenimo siekis ir maži darbo užmokesčiai Lietuvoje. Kaip du svarbiausius veiksnius, lemiančius pasilikimą Norvegijoje visam laikui, abi lietuvių grupės nurodo gerą ekonominę padėtį Norvegijoje ir sėkmingą lietuvių adaptaciją šioje šalyje. Abiejose šalyse gyvenantys lietuviai yra mažiausiai linkę sutikti su tuo, kad pasilikimą Norvegijoje visam laikui sąlygoja draugiška emigrantams aplinka.

Nei Norvegijoje, nei Lietuvoje gyvenantys lietuviai nėra linkę manyti, kad emigraciją skatina patriotizmo stoka. Lietuviai emigraciją supranta kaip priverstinį žingsnį, kuris jiems nereiškia nutautėjimo ar patriotizmo stokos.

3. Jauni, iki 30 metų amžiaus, lietuviai dažnai mąsto apie galimybę emigruoti, o vyresnių lietuvių intencijos išvykti gyventi į kitą šalį yra daug silpnesnės. Lietuvoje gyvenantys lietuviai Norvegiją, kaip potencialią emigracijos šalį, vertina teigiamai: jiems Norvegija atrodo patraukli šalis emigracijai, dauguma nurodė, kad jei emigruotų, tai rinktųsi būtent Norvegiją, kita dalis jau yra galvojusi apie emigraciją konkrečiai į Norvegiją, kad pagerintų savo finansinę padėtį.

Lietuvoje gyvenantys lietuviai įvardija, kad pagrindinė priežastis, skatinanti emigraciją, yra sunkiai susirandamas darbas Lietuvoje, tačiau jau emigracijoje Norvegijoje gyvenantys lietuviai nurodo, kad jų išvykimą sąlygojo kitos priežastys. Tai dar vienas Lietuvoje vyraujantis stereotipas apie emigrantus – likę Lietuvoje labai dažnai galvoja, kad būtent darbo neturėjimas arba nesugebėjimas jo susirasti yra pagrindinė emigraciją lemianti priežastis.

Taip pat Lietuvoje gyvenantys lietuviai mano, kad emigrantai Norvegijoje turėtų jaustis saugiau, nes ten gyvena ir daug kitų lietuvių, tačiau iš tiesų Norvegijoje gyvenantys lietuviai dėl šio aspekto nesijaučia saugesni, saugumo jausmą, dažnai asocijuojamą su tiriamą šalimi, sukuria daugiau kompleksinių veiksmų.

Gauta 2021 09 13

Priimta 2022 08 22

Literatūra

- [1] CELEŠIŪTĖ, Ingrida. Darbo migrantų elitas: migracijos tikslai ir verslumo iniciatyvos. *Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 2010, Nr. 9 (1), p. 20–31.
- [2] DAUKŠAS, Darius. Būti lietuviu čia ir ten: migrantų iš Lietuvos Norvegijoje atvejais. *Lietuviškasis identitetas šiuolaikinės emigracijos kontekstuose*. Sud. V. Čiubrinskas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2011, p. 119–140.
- [3] DAUKŠAS, Darius. „Savas“ ir „kitas“ Norvegijos visuomenėje: Norvegijos lietuvių atvejais. *Logos*, 2017, Nr. 93, p. 131–141.
- [4] DAUKŠAS, Darius. Antros kartos emigrantai iš Lietuvos Norvegijoje: tarp Lietuvos ir Norvegijos? *Lituanistica*, 2019, t. 65, Nr. 3, p. 230–240.
- [5] Europos migracijos tinklas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://123.emn.lt> [žiūrėta 2021 03 21].
- [6] GUDAVIČIENĖ, Eglė. Oslo lietuvių kalbų mokėjimas ir kalbinis elgesys. *Emigrantai: kalba ir tapatybė II. Keturi sociolingvistiniai portretai*. Sud. M. Ramonienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2019, p. 149–183.
- [7] KUZNECOVIENĖ, Jolanta. (Ne)lietuviškumo dėmenys: savo / svetimo ribų braižymas. *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*. Sud. V. Čiubrinskas, J. Kuznecovienė. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008, p. 89–108.
- [8] MAZOLEVSKIENĖ, Aldona; MONTVILAITĖ, Sigita. Ikimokyklinio amžiaus vaikų tautinio identiteto formavimo(si) ypatumai emigracijoje. *Pedagogika*, 2013, t. 209, Nr. 2, p. 33–38.
- [9] SINIAVSKAITĖ, Edita; ANDRIUŠAITIENĖ, Daiva. Lietuvos jaunimo migracinių nuostatų tyrimas. *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 2015, t. 7, Nr. 2, p. 210–220.
- [10] SPIRIAJEVIENĖ, Irma; SPIRIAJEVAS, Eduardas. Nuo tautinės iki teritorinės tapatybės Lietuvoje: socialinis geografinis požiūris. *Regional Formation and Development Studies*, 2015, Vol. 1, p. 109–119.
- [11] ŠILĖNIENĖ, Birutė; KOBLOVA, Viktorija. Lietuvių imigrantų vaikų integracijos problemos Norvegijoje. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė*, 2017, t. 9, Nr. 3, p. 114–131.
- [12] VENCKUTĖ, Airina. Šeimų patirtys, susijusios su Norvegijos Barnevernet veikla, Lietuvos ir Norvegijos žiniasklaidoje. Baigiamasis bakalauro darbas. Vadovė R. Račiūnaitė-Paužuolienė. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2020.
- [13] *Vytauto Didžiojo universiteto Kultūrų studijų katedros Skandinavistikos duomenų rankraštynas*, byla Nr. 36.

PAULINA KUSAITĖ, LAIMUTĖ ANGLICKIENĖ

The Attitude of the Lithuanians Towards Migration to Norway

Summary

The article is based on the data of an empirical research conducted in Lithuania and Norway in 2021 and discusses the attitudes of the Lithuanians towards migration to Norway. The results of the survey helped to identify the main differences and similarities between the attitudes of the Lithuanians living in Lithuania and those residing in Norway towards migration to Norway: what encourages Lithuanians to emigrate to this country and stay there permanently, what associations Norway raises for Lithuanians, whether this country is a good place to raise children, and so on.

Survey results showed that the Lithuanians residing in Lithuania and those living in Norway have similar opinions about Norway. Norway attracts Lithuanians by its economic aspects, such as higher wages and an opportunity to improve their economic situation. In addition, both groups of the Lithuanians appreciate the beautiful nature of Norway as one of the most important aspects of the country's attraction.

The main differences between the opinions of the two groups are that the Lithuanians living in Norway have fewer negative associations regarding Norway. They also have a better attitude towards raising children in Norway than the Lithuanians living in Lithuania.

Typically, Lithuanian emigrants are between 15 and 44 years of age; older Lithuanians have weaker intentions to move to another country. Even though the Lithuanians in Lithuania have a positive view of Norway as a potential immigration country, their attitude towards it is often influenced by various stereotypes shaped by the environment and media.

The majority of the Lithuanians residing in Norway are satisfied with their living conditions in this country. Many of them doubt that they will ever return to Lithuania. Although the majority of the Lithuanians in Norway nurture their Lithuanian identity and nationality, they are also making efforts to accept Norwegian culture.

Keywords: Norway, Lithuanians living in Norway, emigrants, immigrants, migration, attitudes